

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

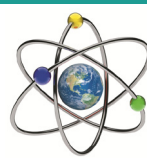
№10(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 250 sahifa,
13-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Axborotlashgan jamiyatda xalq o'yinlari orqali shaxsni tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari	10
<i>Abdullayeva Maryambibi Djumaniyazovna</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish sharoitida talabanning axborot xavfsizligi kompetensiyasi: tushunchaning chegaralari va tarkibi	16
<i>Mustafoyev Shahzod Mamanazar o'g'li</i>	
Navoiy viloyati ziyoratgohlari tarixi va ularning aholi hayotida tutgan o'rni	21
<i>Nazarova Nozima Narzulloyevna</i>	
Fransuz tilidagi predloglar va o'zbek tilidagi kelishik qo'shimchalarining qiyosiy tahlili	26
<i>Ro'zimova Yulduz Farhodovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlari emotsional intellektining boshqaruv faoliyatidagi ahamiyati	30
<i>Rustamova Barno Abduxalilovna</i>	
Kikbokschilda motivatsion omillar va musobaqa faoliyati samaradorligini takomillashtirish metodikasi: nazariy-tahliliy asoslash	34
<i>Mamaraximov Azim Karakulovich</i>	
Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati	39
<i>Daminova Shoxista Farxodovna</i>	
Dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashning nazariy-metodologik asoslari	45
<i>Oybekova Shukrona Oybek qizi</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarini takomillashtirish	51
<i>Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi</i>	
Abu Rayhon Beruniy ilmiy merosi asosida talabalarda kartografik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	56
<i>Kazakbayeva Muhabbat Turabayevna</i>	
Brayl yozuvi ko'zi ojiz shaxslarning inklyuziv imkoniyatlarini ta'minlashning muhim vositasi sifatida	62
<i>Panjiyev Shokir Zokir o'g'li</i>	
Дидактический потенциал подкастов в обучении русскому языку студентов	67
<i>Ибрагимов Нилуфар Туйчиевна</i>	
Maxsus ta'lim tizimida differensiallashtirilgan va individuallashtirilgan o'qitishning metodik asoslari	72
<i>Karimova Nilufar Boltaboyevna</i>	
Xorijiy til o'qituvchilarida kasbiy so'nish namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	78
<i>Matchanova Dilorom Karimovna</i>	
Raqamli ta'lim ekotizimi asosida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari	83
<i>Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich</i>	
Yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini individuallashtirish: pedagogik model va zamonaviy baholash metodikasi	87
<i>Po'latjonov Shoxzod Avazjon o'g'li</i>	
Buyrak hujayrali saratonini erta aniqlashda ultratovush tekshiruvining diagnostik imkoniyatlari	92
<i>Saydamatov Hayitboy Ulug'bek o'g'li</i>	
Проблемы и перспективы подготовки специалистов сферы искусств и культуры в ситстеме высшего образования	96
<i>Кошелева Антонина Фёдоровна</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari sharoitida ta'limning insonparvarlik paradigmasini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	99
<i>Yaqubova Dinora Bahodirovna</i>	

Behbudiyning ta'lim-tarbiya sohasidagi qarashlari va o'qitish metodlari	104
Islomova Lola Abdig'ani qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida lingvomadaniy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
Djabbarova Feruza Azamovna	
The Role of Phonation Energy Efficiency in Sound Changes	114
Baxramova Shaxnoza Erkinovna	
Mustaqillik yillarida ichki migratsiyaning shakllanish jarayonlari.....	119
Mo'minov Ziyovuddin Bakirjon o'g'li	
Raqamli ta'lim davrida bo'lajak o'qituvchilarda mustaqil ta'lim trayektoriyasini loyihalash: "pedagogik mahorat" fani misolida	123
Shabdullayeva Lazokatxon Orifbekovna	
Современные подходы к управлению образовательным учреждением: теоретические основы и особенности реализации.....	128
Джуманиязова Дильбар Азатовна	
Ko'zi ojiz o'quvchilarga funksiyalar grafiklarini o'rgatishda ko'p sezgili ta'lim yondashuvlaridan foydalanish.....	132
Abdullayev Umid Amrilloevich	
Oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirishning tashkiliy-pedagogik omillari	139
G'oyibnazarov Rahmatilla	
Inklyuziv ta'limda fanlarni o'qitishda maxsus pedagog faoliyati.....	144
Hurriyat Yoqubova	
Modelling the Semantic Field of Ma'naviyat in a Specialised Parallel Corpus: Theoretical and Methodological Foundations of Cross-Genre Discourse Analysis	149
Mukhlisa Chorjeva Jumamurodovna	
Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy axborot-kutubxona xizmatlari samaradorligini oshirish metodikasi.....	154
G'oyibova Sayyora	
Talabalarda psixologik reziliyentlikni takomillashtirishning emotsional-kognitiv determinantlari	160
Hayitova Oydinniso Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida samarali faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	164
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Fizika ta'limida muammoli masalalarni yechish ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	168
Ostonova Malika Uktam qizi	
Texnika oliy ta'lim muassasalarida matematika fanlarini o'qitish metodikasini raqamli ta'lim texnologiyalari asosida takomillashtirish	173
Vahobov Mehroj Alisher o'g'li	
Tarbiya, ta'lim, rivojlanish va shakllanish kategoriyalarining mazmun-mohiyati va o'zaro munosabati	178
Xodjayeva Munisa Utkur qizi	
Birlamchi sog'liqni saqlash tizimida bo'lajak oilaviy shifokorlarning boshqaruvchanlik kompetensiyalari texnologiyasini shakllantirish	183
Abduvaxobova Nozima Raxmanovna	
Uchburchak o'rta chizig'ining xossasini o'qitish va undan kelib chiqadigan dastlabki xulosalar	189
E. E. Jumayev, O'. X. Aytuvganov	
Maktabgacha ta'limda musiqmashg'ulotlarini raqamli ta'lim resurslari asosida tashkil etishning nazariy-metodologik asoslari	195
G'ulomova Muslimaxon Ahmadillo qizi	
Teaching Medical Terminology Through Data-Driven Learning: A Corpus-Informed Model for English for Medical Purposes.....	199
Isomiddinova Diyora Qutbiddin qizi	

Jismoniy tarbiya yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarining jismoniy tayyorgarlik tizimida gimnastika mashqlarini qo'llash metodikasining o'ziga xos xususiyatlari.....	209
Karimov Duysenbay Djienbaevitch	
Filolog talabalarga ingliz va malay tillarini o'qitishda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	213
Yuldashev Azim Abdurahmonovich	
Qozoq, rus, o'zbek va ingliz tillarida sotsiolingvistik terminlarning tarjimasi: terminologik ekvivalentlikning qiyosiy tahlili.....	218
Yuldasheva Mahzuna Omonullayevna	
Psixolog talabalarda empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarning konsultativ salohiyat rivojlanishidagi o'zaro bog'liqligi	224
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning individual kognitiv moslashuvchanligini kreativ didaktik o'yinlar vositasida rivojlantirish metodlari	230
Ortiqova Zulfiya Nurmaxamatovna, Mirzakarimova Anoraxon Ashurali qizi	
Raqamli ta'lim muhitida 7–9-sinf o'quvchilarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish	236
Paizbekov Timurlan Kurbanbayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatni shakllantirishning pedagogik-psixologik omillari.....	240
Tursunbayeva Yulduz	
Искусственный интеллект и цифровая трансформация в преподавании русского языка.....	246
Абдусаломова Мохичехра Эргашевна	

PSIXOLOG TALABALARDA EMPATIYA, KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIK VA REFLEKSIV QOBILIYATLARNING KONSULTATIV SALOHIYAT RIVOJLANISHIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIGI

Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna

Qarshi davlat universiteti Mustaqil tadqiqotchisi
akbaraliyevaasila94@gmail.com

ORCID: 0009-0003-7141-5051

Annotatsiya: Mazkur maqolada psixolog talabalarda konsultativ salohiyatni rivojlantirish jarayonida empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarning o'zaro bog'liqligi hamda ularning kasbiy shakllanishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi bo'lajak psixologlarning konsultativ faoliyatga tayyorgarligida mijozning emotsional kechinmalarini anglash, samarali muloqot o'rnatish va o'z kasbiy faoliyatini tanqidiy tahlil qilish qobiliyatlarining o'rnini asoslashdan iborat. Maqolada empatiyaning mijozni tushunish va unga individual yondashuvni ta'minlashdagi, kommunikativ kompetentlikning ishonchli psixologik munosabatlarni shakllantirishdagi, refleksiv qobiliyatlarning esa kasbiy harakatlarni baholash va o'z faoliyatini takomillashtirishdagi imkoniyatlari yoritiladi.

Shuningdek, mazkur sifatlarning o'zaro uyg'unligi konsultativ jarayonning samaradorligi, psixologik yordam ko'rsatish madaniyati va kasbiy mas'uliyat bilan bog'liq holda ko'rib chiqiladi. Ushbu qobiliyatlarni kompleks rivojlantirish bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyasini mustahkamlash hamda psixologik maslahat jarayonida yuzaga keladigan murakkab vaziyatlarga ongli va mas'uliyatli yondashuvini shakllantirishning muhim sharti sifatida talqin etiladi.

Kalit so'zlar: psixolog talaba, konsultativ salohiyat, empatiya, kommunikativ kompetentlik, refleksiv qobiliyat, kasbiy kompetensiya, psixologik maslahat, kasbiy tayyorgarlik, shaxslararo munosabatlar, kasbiy refleksiya, psixologik yordam, mutaxassisning kasbiy shakllanishi.

Abstract: This article provides a theoretical analysis of the interrelationship between empathy, communicative competence, and reflective abilities in the development of counseling potential among psychology students, as well as their significance in professional development. The aim of the study is to substantiate the role of understanding clients' emotional experiences, establishing effective communication, and critically analyzing one's professional activities in the counseling readiness of future psychologists.

The article examines the role of empathy in understanding clients and ensuring an individualized approach, the contribution of communicative competence to establishing trusting psychological relationships, and the importance of reflective abilities in evaluating professional actions and improving one's practice. Furthermore, the interrelationship of these qualities is considered in terms of counseling effectiveness, the culture of psychological support, and professional responsibility. The integrated development of these abilities is viewed as an important condition for strengthening the professional competence of future specialists and fostering a conscious and responsible approach to complex situations arising in psychological counseling.

Key words: psychology students, counseling potential, empathy, communicative competence, reflective abilities, professional competence, psychological counseling, professional training, interpersonal relationships, professional reflection, psychological support, professional development.

Аннотация: В статье представлен теоретический анализ взаимосвязи эмпатии, коммуникативной компетентности и рефлексивных способностей в процессе развития консультативного потенциала студентов-психологов, а также их значения в профессиональном становлении. Цель исследования заключается в обосновании роли понимания эмоциональных переживаний клиента, установления эффективного общения и критического анализа собственной профессиональной деятельности в формировании готовности будущих психологов к консультативной практике.

В статье раскрывается значение эмпатии для понимания клиента и обеспечения индивидуального подхода, коммуникативной компетентности - для формирования доверительных психологических отношений, а рефлексивных способностей - для оценки профессиональных действий и совершенствования собственной деятельности. Кроме того, взаимосвязь указанных качеств рассматривается в контексте эффективности консультирования, культуры оказания психологической помощи и профессиональной ответственности. Комплексное развитие данных способностей трактуется как важное условие укрепления профессиональной компетентности будущих специалистов и формирования осознанного и ответственного подхода к сложным ситуациям, возникающим в процессе психологического консультирования.

Ключевые слова: студенты-психологи, консультативный потенциал, эмпатия, коммуникативная компетентность, рефлексивные способности, профессиональная компетентность, психологическое консультирование, профессиональная подготовка, межличностные отношения, профессиональная рефлексия, психологическая помощь, профессиональное становление.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda psixologik xizmatga bo'lgan ehtiyojning ortib borishi bo'lajak psixologlarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonini takomillashtirish, ularda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy va shaxsiy-kasbiy sifatlarni rivojlantirish masalasini dolzarb etmoqda. Psixologik maslahat jarayoni mutaxassisdan faqat psixologik qonuniyatlarni bilishni emas, balki mijozning individual xususiyatlarini anglash, uning emotsional kechinmalarini tushunish, samarali muloqot o'rnatish va kasbiy faoliyatini muntazam tahlil qilib borishni ham talab qiladi. Shu nuqtayi nazardan, psixolog talabalarda konsultativ salohiyatni shakllantirish ularning kelgusidagi kasbiy faoliyati samaradorligini belgilovchi muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Konsultativ salohiyatni faqat nazariy bilimlar yoki alohida kommunikativ ko'nikmalar yig'indisi sifatida baholash yetarli emas. Mualliflik yondashuviga ko'ra, u bo'lajak psixologning mijoz bilan professional munosabat o'rnatishi, psixologik vaziyatni to'g'ri ang'lay olishi, o'z kasbiy imkoniyatlarini baholashi va maslahat jarayonida mas'uliyatli qarorlar qabul qilishiga imkon beruvchi o'zaro bog'liq bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlar majmui sifatida qaralishi lozim. Bunday yondashuv konsultativ tayyorgarlikni faqat kasbiy bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklamasdan, shaxsiy-psixologik rivojlanish bilan uzviy bog'liq holda o'rganish imkonini beradi.

Psixolog talabalarining konsultativ salohiyati rivojida empatiya alohida ahamiyat kasb etadi. Empatiya mijozning hissiy holati, kechinmalari va subyektiv tajribasini tushunishga intilish orqali psixologik munosabatlarning mazmunini chuqurlashtiradi. Biroq mijozni tushunishning o'zi samarali maslahat uchun yetarli emas. Ushbu tushunishni to'g'ri ifodalash, faol tinglash, aniqlashtiruvchi savollar berish va muloqot davomida psixologik jihatdan maqbul munosabatni saqlash kommunikativ kompetentlikni talab qiladi. Demak, empatiya va kommunikativ kompetentlik konsultativ jarayonda bir-birini to'ldiruvchi kasbiy-psixologik omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur jarayonda refleksiv qobiliyatlar ham muhim o'rin tutadi. Refleksiya bo'lajak psixologga o'zining muloqot uslubi, hissiy reaksiyalari, kasbiy qarorlari va mijoz bilan o'zaro munosabatlarini tahlil qilish imkonini beradi. Refleksiv yondashuv mutaxassisning o'z imkoniyatlari va cheklovlarini anglashiga, kasbiy xatolarini aniqlashiga hamda faoliyatini takomillashtirish yo'llarini belgilashiga yordam beradi. Shu sababli empatiya mijozni tushunish, kommunikativ kompetentlik o'zaro munosabatni tashkil etish, refleksiv qobiliyat esa ushbu jarayonni tahlil qilish va takomillashtirish bilan bog'liq o'zaro aloqador jihatlar sifatida talqin etilishi mumkin.

Muammoning dolzarbligi shundaki, mazkur sifatlarning har birini alohida rivojlantirish bilan cheklanib qolish bo'lajak psixologning murakkab konsultativ vaziyatlarda samarali faoliyat yuritishga tayyorligini to'liq ta'minlamaydi. Masalan, mijozning kechinmalarini chuqur his etish, biroq u bilan professional muloqot o'rnatish olmaslik yoki suhbatni muvaffaqiyatli olib borish bilan birga o'z faoliyatini tahlil qilmaslik konsultativ jarayonning ayrim jihatlarini cheklashi mumkin. Shuning uchun empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarining o'zaro bog'liqligini yaxlit tizim sifatida o'rganish psixolog talabalarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish uchun nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Shundan kelib chiqib, mazkur maqolaning maqsadi psixolog talabalarda empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarining konsultativ salohiyat rivojlanishidagi o'zaro bog'liqligini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilishdan iborat. Ushbu maqsad doirasida konsultativ salohiyatning mazmunini yoritish, uchta psixologik sifatlarning kasbiy maslahat jarayonidagi vazifalarini ochib berish hamda ularni o'zaro uyg'un rivojlantirishning bo'lajak psixologlar tayyorgarligidagi ahamiyatini asoslash ko'zda tutiladi.

Maqolaning ilmiy-amaliy ahamiyati konsultativ salohiyatni rivojlantirishga kompleks yondashuvni ilgari surish bilan belgilanadi. Mazkur yondashuv psixologiya ta'limida empatik tinglash, kasbiy muloqot, refleksiv tahlil va konsultativ vaziyatlarni muhokama qilishga yo'naltirilgan mashg'ulotlarni o'zaro uyg'un tashkil etish zaruratini ko'rsatadi. Bu esa talabalarning nafaqat kasbiy bilimlarini, balki mijoz bilan samarali ishlash, o'z faoliyatini baholash va psixologik yordam jarayonida mas'uliyatli pozitsiyani egallashga tayyorligini rivojlantirish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Psixolog talabalarda empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarni rivojlantirish masalasi psixologiya fanida shaxslararo munosabatlar, insonparvarlik psixologiyasi, kasbiy muloqot va refleksiv faoliyat yo'nalishlarida olib borilgan tadqiqotlar bilan chambarchas bog'liq. Mazkur muammoni ilmiy jihatdan yoritishda empatiyaning psixologik mohiyati, konsultativ munosabatlarning xususiyatlari, kommunikativ ko'nikmalarining shakllanishi va kasbiy tajribani tahlil qilish mexanizmlarini o'zaro aloqador holda o'rganish muhim hisoblanadi.

Carl Rogers insonparvarlik psixologiyasi doirasida mijozga yo'naltirilgan psixologik yordamning nazariy asoslarini ishlab chiqqan olimlardan biridir. Uning *The Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change* nomli maqolasida empatik tushunish, kongruentlik va shartsiz ijobiy munosabat terapevtik o'zgarish bilan bog'liq muhim shartlar sifatida asoslangan^[1]. Ushbu yondashuvga ko'ra, psixolog mijozning kechinmalarini o'z nuqtayi nazaridan emas, balki uning subyektiv tajribasini hisobga olgan holda tushunishga intilishi lozim. Mazkur qarash psixolog talabalarda empatiyaning rivojlantirish konsultativ salohiyatning muhim tarkibiy qismi ekanini izohlashga yordam beradi.

Empatiyaning tarkibiy xususiyatlarini o'rgangan Mark H. Davis 1983-yilda chop etilgan tadqiqotida empatiyaning bir nechta o'lchovlar orqali baholashga asoslangan yondashuvni taklif qilgan. Olimning *Measuring Individual Differences in Empathy: Evidence for a Multidimensional Approach* maqolasida empatik qayg'urish, boshqa insonning nuqtayi nazarini qabul qilish va vaziyatni tasavvur qilish kabi jihatlar tahlil etilgan^[2]. Ushbu yondashuv empatiyaning faqat hissiy ta'sirchanlik bilan tenglashtirmasdan, kognitiv va emotsional tarkibiy qismlar birligi sifatida o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Arthur J. Clarkning empatiyaning psixologik maslahatdagi o'rniga bag'ishlangan tadqiqoti ham mavzu uchun ahamiyatlidir. Muallif empatik tushunishni inson tajribasini turli nuqtayi nazarlardan anglash bilan bog'lab, uning konsultativ munosabatlarda namoyon bo'lishini tahlil qiladi^[3]. Ushbu qarashlardan kelib chiqib, bo'lajak psixologning empatik qobiliyati mijozning hissiy holatini anglash bilangina cheklanmay, uning tajribasini ehtiyotkorlik bilan talqin qilish va tushunilganlik hissining shakllantirishga ham xizmat qilishi lozim.

Empatiyaning rivojlantirilishi mumkin bo'lgan kasbiy ko'nikma sifatidagi xususiyatlarini Sherry L. Hatcher, Missi S. Nadeau, Lisa K. Walsh, Meredith Reynolds, Jerome T. Galea va K. Marz hamkorlikda o'rgangan. Ularning 1994-yilda chop etilgan tadqiqotida Rogerian yondashuviga asoslangan muloqot ko'nikmalarini o'rgatish jarayoni yuqori sinf va kollej talabalari misolida tahlil qilingan. Natijalar kollej talabalari orasida empatik muloqotni o'rganish va boshqa inson nuqtayi nazarini qabul qilish bilan bog'liq ayrim ko'rsatkichlarda ijobiy o'zgarishlar kuzatilganini ko'rsatgan^[4]. Ushbu tadqiqot psixolog talabalarining empatik tayyorgarligini maqsadli mashg'ulotlar orqali rivojlantirish imkoniyatini asoslashda muhim ilmiy dalil hisoblanadi.

Konsultativ faoliyatning amaliy tomonlarini o'rganishda Gerard Eganing yordam ko'rsatish modeli alohida o'rin tutadi. Olimning *The Skilled Helper: A Problem-Management and Opportunity-Development Approach to Helping* asarida mijozning muammosini aniqlash, mavjud vaziyatni anglash va o'zgarish imkoniyatlarini belgilashga yo'naltirilgan tizimli yondashuv yoritilgan^[5]. Ushbu model psixologik maslahatni shunchaki suhbat olib borish emas, balki mijoz bilan hamkorlikda muammoni tushunish va tegishli yechimlarni izlash jarayoni sifatida talqin etish imkonini beradi. Shu nuqtayi nazardan, konsultativ salohiyat mijozning ehtiyojlarini anglash, muloqotni maqsadga muvofiq tashkil etish va kasbiy vaziyatni izchil tahlil qilish qobiliyatlarini qamrab oladi.

Psixologik maslahat va psixoterapiyada yordam berish ko'nikmalarini tizimli rivojlantirish masalasi Robert R. Carkhuff va Charles B. Truax tadqiqotlarida ham o'z aksini topgan. Ularning yordam ko'rsatuvchi mutaxassislarni tayyorlashga oid ishlari empatik munosabatni kuzatish, baholash va amaliy mashg'ulotlar orqali rivojlantirish masalalariga e'tibor qaratadi. Mazkur yo'nalishdagi *Toward Effective Counseling and Psychotherapy: Training and Practice* asari konsultativ ko'nikmalarni shakllantirishga doir ilmiy manbalardan biri hisoblanadi^[6]. Ushbu qarashlar empatiyaning kasbiy tayyorgarlik jarayonida amaliy mashqlar va teskari aloqa bilan mustahkamlanishi mumkinligini tushuntirishga yordam beradi.

Kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishda Allen E. Ivey va Albert A. Authier tomonidan ishlab chiqilgan mikroko'nikmalar yondashuvi ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvda tinglash, savol berish, suhbatni aniqlashtirish va muloqotning borishini boshqarish kabi ko'nikmalarni izchil o'rgatishga e'tibor qaratiladi. Psixolog talabalarining kasbiy tayyorgarligida bunday ko'nikmalarni o'zlashtirish mijozning muammosini to'g'ri anglash va maslahat jarayonini maqsadga muvofiq tashkil etish uchun zarur. Shu bilan birga, kommu-

nikativ kompetentlik faqat texnik usullarni qo'llash emas, balki empatik munosabat va kasbiy mas'uliyat bilan uyg'unlashgan muloqotni tashkil etish qobiliyatini ham anglatadi.

Refleksiv qobiliyatlarning kasbiy rivojlanishdagi o'rnini tushuntirishda John Deweyning refleksiv tafakkurga oid qarashlari muhim nazariy asos hisoblanadi. Uning *How We Think* asarida fikrlash jarayoni tajribani shunchaki qabul qilish emas, balki dalillarni izchil ko'rib chiqish, taxminlarni tekshirish va xulosalarni asoslash bilan bog'liq faoliyat sifatida yoritilgan^[7]. Ushbu yondashuv psixolog talabalarning konsultativ vaziyatlarni tahlil qilishida muhimdir: bo'lajak mutaxassis mijoz haqidagi dastlabki taassurotlarini yakuniy xulosa sifatida qabul qilmasdan, qo'shimcha ma'lumotlarni o'rganishi va o'z talqinlarini qayta ko'rib chiqishi lozim.

David A. Kolbning tajribaviy o'rganish nazariyasi ham kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishni tushunishda muhim o'rin tutadi. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development* asarida tajriba, refleksiv kuzatish, tushunchalarni shakllantirish va faol sinab ko'rish o'zaro bog'langan o'rganish jarayoni sifatida izohlanadi^[8]. Mazkur nazariyani psixologlarni tayyorlash jarayoniga tatbiq etish rolli o'yinlar, konsultativ vaziyatlarni modellashirish, kuzatish va mashg'ulotdan keyingi refleksiv tahlilni birlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Donald A. Schön refleksiv amaliyot konsepsiyasi orqali mutaxassisning murakkab kasbiy vaziyatlarda o'z harakatlarini qayta ko'rib chiqishi va tajribasidan yangi bilim hosil qilish mexanizmlarini yoritgan. Uning *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action* asarida faoliyat davomida fikrlash va amalga oshirilgan harakatlarni keyinchalik tahlil qilish o'rtasidagi farq ko'rib chiqiladi^[9]. Psixologik maslahat nuqtayi nazaridan refleksiya talabaning mijoz bilan muloqotdagi hissiy reaksiyalarini, tanlagan savollarini va qo'llagan yondashuvining natijalarini baholashiga imkon beradi. Shu sababli refleksiv qobiliyatlarni rivojlantirish konsultativ salohiyatning uzluksiz takomillashib borishini ta'minlovchi muhim omillardan biri sifatida qaralishi mumkin.

Zamonaviy tadqiqotlarda empatiya, kommunikativ ko'nikmalar va refleksiv faoliyatni o'qitish jarayonida birlashtirish masalasiga ham e'tibor qaratilmoqda. Emma Reith-Hall va Paul Montgomery tomonidan 2023-yilda chop etilgan tizimli sharhda ijtimoiy ish yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan ta'limiy aralashuvlar tahlil qilingan. Mualliflar bunday ko'nikmalarni o'rgatish usullari va ularning natijalari turlicha ekanini ko'rsatib, o'quv jarayonida amaliy mashg'ulotlar samaradorligini baholash zarurligiga e'tibor qaratganlar^[10]. Ushbu manba psixolog talabalarning konsultativ tayyorgarligini takomillashtirishda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy muloqot, mashq va teskari aloqaning ahamiyatini asoslash uchun foydalidir.

Refleksiv yozuv va empatiya o'rtasidagi aloqani o'rgangan Laura Wald va hammualliflar emas, balki *Reflective Writing and Its Impact on Empathy in Medical Education: Systematic Review* maqolasi mualliflari tomonidan olib borilgan tizimli tahlil ham bu yo'nalishda muhim manba hisoblanadi. Mazkur sharhda tibbiyot va boshqa sog'liqni saqlash yo'nalishlarida tahsil olayotgan talabalar bilan o'tkazilgan tadqiqotlar tahlil qilinib, refleksiv yozuvning empatiya ko'rsatkichlariga ta'siri ko'rib chiqilgan^[11]. Mualliflar kiritilgan tadqiqotlarda ijobiy o'zgarishlar haqida xabar berilganini qayd etishgan, biroq o'lchov usullarining bir xil emasligi natijalarni umumlashtirish imkoniyatini cheklashini ham ta'kidlaganlar. Bu holat psixolog talabalarda refleksiv mashg'ulotlarni tashkil etish bilan birga ularning samaradorligini ishonchli metodikalar yordamida baholash zarurligini ko'rsatadi.

Yuqorida ko'rib chiqilgan ilmiy qarashlar empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarning konsultativ faoliyatda alohida vazifalarni bajarishi bilan birga, o'zaro bog'liq holda namoyon bo'lishini anglatadi. Empatiya mijozning subyektiv tajribasini tushunishga yordam bersa, kommunikativ kompetentlik ushbu tushunishni professional muloqot orqali ifodalash imkonini beradi. Refleksiv qobiliyat esa psixologning o'z munosabati, qarorlari va muloqot natijalarini tahlil qilib, kasbiy faoliyatini takomillashtirishiga xizmat qiladi. Mualliflik yondashuviga ko'ra, mazkur uch omilning integratsiyalashgan rivojlanishi psixolog talabalarning konsultativ salohiyatini shakllantirish uchun muhim nazariy asoslardan biri sifatida qaralishi lozim.

Shu bilan birga, ko'rib chiqilgan manbalarning bir qismi psixoterapiya, ijtimoiy ish yoki tibbiy ta'lim kontekstida yaratilgan. Shu sababli ularning xulosalarini psixolog talabalarga bevosita va to'liq tatbiq etishdan oldin ta'lim yo'nalishi, kasbiy vazifalar va mahalliy sharoit xususiyatlarini hisobga olish zarur. Aynan empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarning psixolog talabalardagi konsultativ salohiyat bilan o'zaro bog'liqligini birgalikda o'rganish ushbu maqolaning asosiy ilmiy muammosini tashkil etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini psixolog talabalarda konsultativ salohiyatni rivojlantirish jarayonini shaxsiy va kasbiy sifatlarning o'zaro ta'siri nuqtayi nazaridan o'rganish tashkil etadi. Tadqiqotda empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlar bo'lajak psixologning konsultativ faoliyatga tayyorgarligini tavsiflovchi o'zaro bog'liq psixologik omillar sifatida talqin qilinadi. Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda ham konsultativ kompetentlik muloqot, empatiya, munosabat o'rnatish va kasbiy o'zini anglash kabi tarkibiy jihatlarni qamrab oluvchi kompleks hodisa sifatida ko'rib chiqiladi.

Tadqiqot doirasida tizimli tahlil, ilmiy manbalarni qiyosiy o'rganish, nazariy umumlashtirish va konseptual tahlil usullaridan foydalanish nazarda tutiladi. Tizimli tahlil orqali konsultativ salohiyatning tarkibiy qismlari o'rta-sidagi munosabatlar yoritiladi. Qiyosiy tahlil empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarga oid turli ilmiy yondashuvlarning umumiy va farqli jihatlarini aniqlashga xizmat qiladi. Nazariy umumlashtirish asosida esa ushbu sifatning bo'lajak psixologlarning kasbiy tayyorgarligidagi o'rni izohlanadi.

Tadqiqotning konseptual yondashuvida empatiya mijozning emotsional kechinmalari va subyektiv tajribasini anglash bilan, kommunikativ kompetentlik samarali va maqsadga yo'naltirilgan muloqotni tashkil etish bilan, refleksiv qobiliyat esa o'z kasbiy harakatlari va muloqot natijalarini tahlil qilish bilan bog'liq holda ko'rib chiqiladi. Ushbu sifatning o'zaro aloqadorligi konsultativ salohiyatni yaxlit psixologik-kasbiy tuzilma sifatida tushuntirishga imkon beradi.

Shunday qilib, tanlangan metodologik yondashuv psixolog talabalarning konsultativ salohiyatini rivojlantirishga doir ilmiy qarashlarni tizimlashtirish, asosiy psixologik omillarning mazmunini ochib berish va kelgusidagi empirik tadqiqotlar uchun nazariy asos yaratishga yo'naltirilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Psixolog talabalarda konsultativ salohiyatning shakllanishi bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lgan shaxsiy va kasbiy sifatning rivojlanishi bilan tavsiflanadi. Nazariy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlar psixologik maslahat jarayonining muhim tarkibiy qismlari bo'lib, ularning o'zaro uyg'unligi bo'lajak mutaxassisning mijoz bilan samarali professional munosabat o'rnatish imkoniyatlarini belgilaydi.

Empatiya psixologning mijoz kechinmalarini tushunishi, uning vaziyatga oid subyektiv qarashlarini anglashga intilishi va individual yondashuvni shakllantirishida muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq empatik tushunishning o'zi konsultativ jarayon samaradorligini to'liq ta'minlamaydi. Anglangan hissiy mazmunni mijozga maqbul tarzda yetkazish, faol tinglash, aniqlashtiruvchi savollar berish hamda muloqotning professional chegaralarini saqlash kommunikativ kompetentlikni talab qiladi. Shu jihatdan empatiya va kommunikativ kompetentlik bir-birini to'ldiruvchi kasbiy resurslar sifatida namoyon bo'ladi.

Kommunikativ kompetentlik psixolog talabani maslahat jarayonini izchil tashkil etishi, mijoz bilan ishonchli muloqot o'rnatishi va suhbat davomida uning ehtiyojlarini aniqlashtirishida muhim o'rin tutadi. Samarali muloqot faqat fikrni ravon ifodalash bilan cheklanmaydi; u suhbatdoshni tinglash, verbal va nonverbal belgilarni hisobga olish, savollarni vaziyatga mos tanlash hamda muloqot mazmunini to'g'ri talqin etishni ham qamrab oladi. Demak, kommunikativ kompetentlik empatik tushunishni amaliy konsultativ harakatlarga aylantirishga yordam beradi.

Refleksiv qobiliyatlar esa bo'lajak psixologning o'z kasbiy faoliyati, muloqot uslubi va qabul qilgan qarorlarini tahlil qilish imkoniyatini kengaytiradi. Refleksiya orqali talaba suhbat davomida yuzaga kelgan qiyinchiliklarni anglaydi, o'z munosabatining mijozga ta'sirini baholaydi va keyingi faoliyatini takomillashtirish yo'llarini belgilaydi. Bu jarayon kasbiy xatolarni o'z vaqtida aniqlash, shaxsiy qarashlarni mijozning ehtiyojlaridan farqlash va professional mas'uliyatni mustahkamlashga xizmat qilishi mumkin.

Mazkur uchta omilning o'zaro aloqadorligini quyidagicha izohlash mumkin: empatiya mijozning ichki kechinmalarini tushunishga zamin yaratadi, kommunikativ kompetentlik ushbu tushunishni samarali muloqot orqali ifodalash imkonini beradi, refleksiv qobiliyatlar esa amalga oshirilgan muloqot va kasbiy harakatlarni qayta ko'rib chiqishga yordam beradi. Ushbu jarayonlarning uyg'unligi konsultativ salohiyatni alohida ko'nikmalar yig'indisi sifatida emas, balki o'zaro ta'sirlashuvchi psixologik-kasbiy sifatlar tizimi sifatida talqin qilish imkonini beradi.

Tahlil natijasida konsultativ salohiyatni rivojlantirishda mazkur qobiliyatlarni alohida-alohida shakllantirish bilan cheklanib qolmasdan, ularni birgalikda qo'llashga yo'naltirilgan ta'limiy sharoitlarni yaratish zarurligi asoslanadi. Xususan, kasbiy vaziyatlarni modellash, konsultativ suhbatlarni rolli mashqlar orqali tashkil etish, faol tinglash topshiriqlari va refleksiv tahlil kundaliklaridan foydalanish nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan bog'lashga yordam berishi mumkin. Bunday mashg'ulotlarda talaba nafaqat mijoz bilan muloqot qilishni, balki o'zining hissiy reaksiyalari va kasbiy qarorlarini tahlil qilishni ham o'rganadi.

Shunday qilib, nazariy tahlil empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarni psixolog talabalarning konsultativ salohiyatini rivojlantirishda o'zaro bog'liq omillar sifatida ko'rib chiqish uchun asos beradi. Shu bilan birga, ularning o'zaro bog'liqligi va konsultativ faoliyat natijalariga ta'sir darajasini aniq belgilash uchun psixolog talabalari ishtirokida empirik tadqiqotlar o'tkazish, tegishli psixodagnostik metodikalardan foydalanish hamda olingan ma'lumotlarni statistik tahlil qilish talab etiladi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Nazariy tahlil natijalari empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlar psixolog talabalarning konsultativ salohiyatini rivojlantirishda o'zaro bog'liq ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Empatiya mijozni tushunishga, kommunikativ kompetentlik samarali muloqot o'rnatishga, refleksiya esa kasbiy faoliyatni tahlil qilish va takomillashtirishga xizmat qiladi. Ushbu sifatlarning uyg'un rivojlanishi bo'lajak psixologlarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlash uchun muhim shart hisoblanadi.

Tavsiyalar:

1. Psixolog talabalarda empatik tinglash va faol muloqot ko'nikmalarini muntazam rivojlantirish.
2. Konsultativ vaziyatlarni modellashtirish va rolli mashqlardan foydalanish.
3. Refleksiv kundaliklar hamda kasbiy vaziyatlar tahlilini ta'lim jarayoniga joriy etish.
4. Empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlar o'rtasidagi bog'liqlikni empirik tadqiqotlar orqali o'rganish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Rogers C. R. The Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change // Journal of Consulting Psychology. - 1957. - Vol. 21, No. 2. - P. 95-103. - DOI: 10.1037/h0045357.
2. Davis M. H. Measuring Individual Differences in Empathy: Evidence for a Multidimensional Approach // Journal of Personality and Social Psychology. - 1983. - Vol. 44, No. 1. - P. 113-126. - DOI: 10.1037/0022-3514.44.1.113.
3. Clark A. J. Empathy: Implications of Three Ways of Knowing in Counseling // The Journal of Humanistic Counseling, Education and Development. - 2004. - Vol. 43, No. 2. - P. 141-151. - DOI: 10.1002/j.2164-490X.2004.tb00014.x.
4. Hatcher S. L., Nadeau M. S., Walsh L. K., Reynolds M., Galea J. T., Marz K. The Teaching of Empathy for High School and College Students: Testing Rogerian Methods with the Interpersonal Reactivity Index // Adolescence. - 1994. - Vol. 29, No. 116. - P. 961-974.
5. Egan G. The Skilled Helper: A Problem-Management and Opportunity-Development Approach to Helping. - 10th ed. - Belmont, CA: Brooks/Cole, Cengage Learning, 2014.
6. Truax C. B., Carkhuff R. R. Toward Effective Counseling and Psychotherapy: Training and Practice. - Chicago: Aldine Publishing Company, 1967.
7. Dewey J. How We Think. - Boston: D. C. Heath & Co., 1910.
8. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. - Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984.
9. Schön D. A. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. - New York: Basic Books, 1983.
10. Reith-Hall E., Montgomery P. Communication Skills Training for Improving the Communicative Abilities of Student Social Workers: A Systematic Review // Campbell Systematic Reviews. - 2023. - Vol. 19, No. 1. - Article e1309. - DOI: 10.1002/cl2.1309.
11. Reflective Writing and Its Impact on Empathy in Medical Education: Systematic Review // Journal of General Internal Medicine. - 2014.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.